

Özgürlük Güvenlik Dengesi Çerçevesinde Zorlayıcı ve Uzlaştırıcı Terörizmle Mücadele Yöntemleri

Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Çerçevesinde Zorlayıcı ve Uzlaştırıcı

Terörizmle Mücadele Yöntemleri[1]

1. Giriş

Bu çalışmada amaç; özgürlük ve güvenlik dengesi çerçevesinde, zorlayıcı (coercive) ve uzlaştırıcı (conciliatory) terörizmle mücadele araçlarının günümüzde uygulanabilirliğini araştırmaktır. Çalışmada öncelikle özgürlük ve güvenlik dengesi kavramı incelenmiş, zorlayıcı ve uzlaştırıcı terörizmle mücadele yöntemleri araştırılmış, söz konusu yöntemlerin günümüzde uygulanabilirliği örnekler üzerinden değerlendirilmiştir.

2. Özgürlük ve Güvenlik Dengesi

Güvenlik geniş kapsamlı bir tanımlama ile; "kazanılan değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hali" şeklinde ifade edilebilmektedir (Wolfers, 1952, s.485). Güvenlik kavramı, sözlükte "güven içinde bulunma hali, tehlikeden korunmuş olma, asayiş, emniyet" olarak tanımlanmaktadır. Aynı kavram farklı yerlerde; "birey, topluluk veya toplumun istenmeyen, beklenmeyen olay, durum ve saldırılardan, maddi, yasal ve psikolojik araçlarla korunması", "tehlikeden, korkudan ve dehşetten uzak kalma durumu" olarak ya da "korku ve tehlikeden uzak olma durumu ve hissi" biçiminde de tanımlanmaktadır (Özcan, 2011, s.447-448)

Devletler toplum güvenliğini sağlamak adına birtakım özgürlükleri kısıtlama yetkisine sahiptirler, fakat bu yetki temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına, bireylerin haksız yere alıkonulmasına veya endişeye kapılmalarına mahal verecek bir düzeyde olmamalıdır. Güvenlik ve özgürlük birbirinden bağımsız veya birbirinin ikamesi olan kavramlar değil, bilakis birbirini tamamlayan unsurlardır. Bu noktada toplumlar için en rasyonel tercih, güvenliğin özgürlüklerin önüne geçmesi değil, iki kavram arasında sürekli bir dengenin sağlanmasıdır.

Özgürlük-güvenlik ilişkisinde asıl önemli olan güvenliğin özgürlüklerin önüne geçmesi değil, iki kavram arasında sürekli bir dengenin sağlanmasıdır. Ne devlet aşırı güvenlikçi politikalarla bireylerin üzerinde baskı yaratmalı, ne de özgürlükler kısıtlanmasın diye güvenlik önlemlerinden vazgeçilmelidir. Güvenlik kavramının fetiş bir kavram haline getirilmesinin, devlet aygıtının bireysel yaşamlara daha fazla müdahale etmesine ve daha baskıcı olmasına sebep olduğunu belirtmek gerekir. Abartılmış bir güvenlik vurgusu, devletleri kamusal güvenliği sağlamak adına özgürlükleri daraltmaya ve özgürlüklerin kullanılmasını imkânsız kılan yeni suç kategorileri oluşturmaya götürür. Bunun nihai sonucu ise, devletin birey ve toplumdan soyutlanarak kutsal bir varlık olarak algılanmasıdır. Kuşkusuz bu anlayış içerisinde devlet, bireyin hizmetinde bir araç olmaktan çıkarak başlı başına bir amaç haline getirilir ki; insan yaşamı için en büyük tehdit budur (Yılmaz, Öziç ve Akbulut, 2016, s.133-138).

Özgürlük güvenlik dengesi kapsamında ABD'de düzenlenen bir anket uygulamasına göre; "terör tehdidinden korunmak için özgürlüklerinizden feragat eder misiniz?" şeklindeki bir soruya 11 Eylül olaylarından hemen sonra, Kasım 2001 tarihinde katılımcıların %71'i evet, Temmuz 2005'de %64'ü evet, Nisan 2013'de %43'ü evet cevabını vermiştir (The New York Times, 2013). Yapılan anket; dönemin şartları da göz önünde bulundurularak bireylerin güvenliklerinin sağlanması için özgürlüklerinden feragat edebileceklerinin önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özgürlük ve güvenlik dengesi, özellikle siyasal şiddet olaylarının yaşandığı ülkelerde gündeme gelen, devletlerin bir yandan bireylerin, toplumun ve devletin güvenliğini sağlarken diğer yandan demokrasi ve hukuk kuralları içerisinde kalarak ve özgürlükleri kısıtlamayan hassas uygulamalar sürdürmesi gereken bir yöntemler bütünüdür. Terörizmin yaygın olduğu ülkelerde, devletlerin bireylerin özgürlüklerine kısıtlamalar getirmeden, terör örgütlerine karşı zorlayıcı yöntemler kullanmasıyla eş zamanlı olarak, terörün kök nedenlerini ortadan kaldıran araçları ve uzlaştırıcı mücadele yöntemlerinden birini veya bunların bir kombinasyonunu tercih etmesi, terörizmle mücadele süreçlerinde yaşanan en belirgin çelişkilerden birisidir.

3. Terörizmle Mücadelede Zorlayıcı ve Uzlaştırıcı Araçlar

Uzlaştırıcı araçların en belirgin iki şekli; terör örgütleriyle doğrudan müzakere ve bu örgütlerin bazı taleplerine cevap verme dahil olmak üzere "uzlaşma"; terör örgütleriyle doğrudan görüşmeler yapmadan, bu örgütlerin ortaya attığı ve mağduriyet yarattığı iddia edilen hususları ortadan kaldırmak için başlatılan "reformlardır". Zorlayıcı araçlar ise yasal baskıcı tedbirler ve askeri kuvvet kullanımını ya da başka bir ifade ile ceza adalet sistemi ve savaş modelini kapsar. Ceza adalet sistemi kapsamında alınan tedbirler terörizmi bir suç olarak ele almayı hukukun üstünlüğü çerçevesinde ele almaktadır. Askeri kuvvet kullanımı ya da savaş modeli ise hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalırken, terörizmi savaşın özel bir hali ya da düşük yoğunluklu çatışma şeklide kabul etmektedir.

Zorlayıcı araçlarla terör örgütünün şiddet içeren unsurlarıyla mücadele edilirken, uzlaşmacı araçlar genellikle terör örgütünün propagandasıyla mücadele için kullanılmaktadır. Demokratik ülkelerde, demokratik olmayanlara oranla daha az rastlansa da, terörizmle mücadelede şiddete şiddetle karşılık verme eğilimi mevcuttur. Bu devletlerde zorlayıcı tedbirler uzlaşmacı tedbirlere göre daha ağır basabilmekte, ancak bu durum devletlerin demokratik yapısını da zedeleyebilmektedir.

Zorlayıcı tedbirler kısa vadede ya da terör örgütlerinin zorlayıcı yeteneklerini en aza indirgemede etkili olabilirken, uzun vadede etkisini yitirebilmektedir. Bu tedbirler, şiddete karşı şiddet, intikama karşı intikam gibi duyguları körükleyerek, terör örgütüne halk desteğini artırarak, örgüte eleman teminin hızlandırarak, uzun dönemde daha da olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

Uzlaşmacı tedbirlerin ise devleti zayıf göstermek ve gelecekte diğer terör örgütlerini de cesaretlendirmek gibi zayıf yönleri mevcuttur. Uzlaşmacı araçlar, kısa vadede terör örgütlerinin şiddeti azaltmasında etkili olmazken; uzun vadede genel af, reformlar ve hatta bazı tavizler vererek terör örgütünün siyasi kabiliyetlerini azaltabilmektedir. Buna paralel olarak uzun vadede zorlayıcı

tedbirlerin de azalması söz konusu olabilmektedir (Crelinsten ve Schmid, 1992, s.309-337).

Başarılı bir terörizmle mücadele stratejisi zorlayıcı ve uzlaşmacı araçların karışımını gerektirmektedir. Bu araçların kullanımının birbirlerinin etkisine zarar vermemesi zorunludur. Zorlayıcı yöntemler, şiddeti yaratan birkaç faille sınırlı kalmalı, uzlaştırıcı politikalar örgüte katılacak potansiyel bireylere odaklanmalıdır. Zorlayıcı politikaları çok geniş bir alanda kullanmak uzlaşmaya çalışılan hedef kitleyi devletten uzaklaştırmaya hizmet ederken, uzlaşmacı politikalar ancak müzakere edilebilir siyasi hedeflerin ortaya konması halinde başarılı olabilmektedir (Richardson, 2006, s.205).

Dugan ve Chenoweth (2012) tarafından zorlayıcı ve uzlaşmacı tedbirlerin sonuçlarının karşılaştırıldığı, 1987-2004 yılları arasındaki İsrail veri tabanına ait veriler kullanılarak yapılan bir araştırma sonucuna göre; zorlayıcı yöntemlerin terör eylemlerinin artmasına, uzlaşmacı uygulamaların ise, uygulandığı döneme bağlı olmak kaydıyla, terörün azalmasına neden olduğu ortaya konulmuştur (s.597-598).

Konuya yönelik akademik araştırmaların incelenmesi neticesinde, zorlayıcı tedbirlerin kısa vadede terör örgütlerinin baskı altına alınmasını sağlayabileceği, orta ve uzun dönemde terör örgütü lehinde sempatiyi artırabileceği, örgüte katılım sayısını artırabileceği, terör örgütü ideolojisinin daha geniş kitlelere yayılmasını sağlayabileceği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, uzlaşmacı tedbirlerin ise kısa vadede sonuç üretemeyebileceği, ancak uzun dönemde toplumu terör örgütünden uzaklaştırabileceği, terör örgütlerinin mağduriyet algısı yaratmak maksadıyla ortaya koymaya çalıştığı siyasi nedenleri hafifletebileceği ve neticesinde zorlayıcı tedbirlerin de azalmasına neden olabileceği görülmektedir.

4. Terörizmle Mücadelede Zorlayıcı ve Uzlaştırıcı Yöntemlerin Günümüzde Uygulanabilirliği

Günümüzde devletlerin terörizmle mücadele kapsamında zorlayıcı ve uzlaştırıcı yöntemlerden hangilerini, ne oranda kullanacağına ilişkin açmaz halen geçerliliğini korumaktadır. Devletler; terörizmi bir an önce sonlandırmak, ülkenin normal yaşam şartlarına kısa sürede geri dönmesini sağlamak maksadıyla zorlayıcı tedbirlere daha sıcak bakarlarken, otoritenin sarsılmasına neden olabileceği ve terör örgütünün meşruiyet kazanabileceği düşünceleri ile uzlaşmacı tedbirlere uzak durabilmektedirler.

Terörizmle mücadelede zorlayıcı ve uzlaşmacı tedbirlerin eş güdüm içerisinde, her iki tedbirin birbirlerine üstün gelmeyecek şekilde, dengeli bir biçimde kullanılması halinde başarılı sonuçlar alınabileceği anlaşılmaktadır. Bir yandan terör örgütü üzerinde baskı kuracak zorlayıcı tedbirler uygulanırken diğer yandan özellikle şiddetin azalmaya başladığı dönemlerde uzlaşmacı tedbirlerin kullanılmasının terör örgütüne sempatiyi azaltacağı, terörün kök sebeplerinin ortadan kaldırılması maksadıyla alınacak tedbirlerin uzun dönemde terör örgütünü yalnızlaştıracağı görülmektedir. Ancak, uzlaşmacı araçlardan terör örgütüyle görüşme yönteminin hayata geçirilmesi için uygun zamanın hassasiyetle belirlenmesi gerektiği de akılda tutulmalıdır. Yine günümüzde sosyal medyanın geniş kitlelere ulaşma ve kamuoyunu etkileme gücü göz önünde bulundurularak; zorlayıcı tedbirlerin olumsuz etkilerinin, uzlaşmacı tedbirlerin ise olumlu etkilerinin ise daha fazla olacağı göz önünde bulundurularak, kamu diplomasisinin terörizmle mücadelede daha etkin kullanılması gerektiği sonucuna da ulaşmak mümkün görülmektedir.

Zorlayıcı sert tedbirlerin vatandaşların normal hayatı üzerinde yaratabileceği olumsuz etkiler özgürlük güvenlik dengesi içerisinde değerlendirildiğinde, bireylerin bu tedbirlerin uygulanmasına vereceği desteği azaltabileceği, kamuoyu desteğini yitiren terörizmle mücadele politikalarının ise başarıya ulaşamayabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle kullanılacak zorlayıcı araçların içeriğinin ve uygulama şeklinin titizlikle belirlenmesi ve bireylerin günlük hayatına kısıtlamalar getirmemesi, özgürlüklerin korunması gerekmektedir.

Günümüzden bir örnek olarak 2015 Paris terör saldırıları ve bu saldırıların ardından Fransa tarafından alınan terörizmle mücadele tedbirlerini ele almak uygun olacaktır. 7 Ocak 2015 tarihinde Paris'te Charlie Hebdo dergisinin editörlerine yönelik, 13 Kasım 2015'de ise Fransa'nın çeşitli yerlerinde düzenlenen saldırılar sonrası ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) 719 gün boyunca devam etmiştir. OHAL süresince; 4 bin 469 adrese baskın düzenlenmiş, bu baskınlarda 78'i ağır olmak üzere 625 silah ele geçirilmiş, 754 kişi hakkında ev hapsi kararı alınmış, 19 ibadethane kapatılmış, 25 bin kişi devlet güvenliğine tehdit oluşturduğu şüphesiyle izlemeye alınmış, OHAL süresince alınan kararlar yeni hazırlanan terörle mücadele kanununa da aktarılmıştır (Anadolu Ajansı, 2017).

2015 yılında yaşanan terör eylemlerinin ardından zorlayıcı tedbirleri ön plana alan Fransa; özgürlük güvenlik dengesini güvenlik tedbirleri daha ağır basacak şekilde değiştirmiş, terörizmle mücadelede sert tedbirleri hayata geçirmiştir. 7 Ocak 2015 eyleminin ardından Fransa; ceza adalet sisteminde yaptığı düzenlemelerle istihbarat servislerine bilgi toplama ve iletişimin takip edilmesi, şüphelilerin araçlarının izlenmesi, izin almaksızın özel mülklere dinleme cihazlarının yerleştirilmesi gibi geniş yetkiler tanıyan yeni bir yasa hazırlamış[2], 13 Kasım 2015 eyleminden sonra uygulanan OHAL süresince belirlenen saatlerde işyerlerinin kapatılması, bazı yolların trafiğe kapatılması, polise geniş arama yetkisi verilmesi, kalabalık grupların toplanması gibi günlük hayatı ve özgürlükleri kısıtlayıcı tedbirleri hayata geçirmiş, bu tedbirler Fransız kamuoyunda olumsuz tepkiler doğmasına neden olmuştur (Bousselet, 2016, s.30-53).

Fransa örneğinde görüldüğü üzere, terörizmle mücadele kapsamında alınan zorlayıcı tedbirler, bireylerin takip edilebilmesi maksadıyla artırılan istihbarat önlemleri sonucu gösteri ve yürüyüşlerin yasaklanması, özgürlük kavramının doğduğu Fransa'da olumsuz tepkilere, Fransız vatandaşları arasında hoşnutsuzluğa neden olmuştur. Mart 2015'de istihbarat yetkilerinin genişletilmesine, özgürlük güvenlik dengesinin güvenlik lehine değiştirilmesine neden olan zorlayıcı tedbirler alınmasına rağmen kasım ayında meydana gelen terör olayları engellenememiştir.

5. Sonuç

Güvenlik ve özgürlük kavramları birbiri içerisine geçmiş, birbirlerinden ayrılamaz, bir bütün halinde ele alınması gereken unsurlardır. Güvenliğin sağlanmasındaki temel amaç bir yandan bireyin özgürlükleri korunurken diğer yandan bireyin yaşama hakkını koruma altına alacak tedbirler almak olmalıdır. Bu maksatla, güvenliğin özgürlüğün önüne geçecek tedbirler alınmasından ziyade ikisi arasında orantılı bir denge sağlanması yöntemi esas alınmalıdır.

Günümüzde terörizmle mücadele kapsamında kullanılan zorlayıcı ve uzlaştırıcı araçlardan; hangi yöntemlerin, hangi oranda, nasıl kullanılacağına ilişkin çelişkiler yaşanmaktadır. Terörizmle mücadele politikaları oluşturulurken, ulaşılabilir hedefler belirlenmeli, terörizmin yönetilebilir bir seviyeye indirgenmesi esas alınmalı, bu çerçevede zorlayıcı ve uzlaştırıcı araçların karışımından meydana gelen, özgürlükleri kısıtlamayan ancak güvenliği sağlayan yöntemler tercih edilmelidir.

Zorlayıcı tedbirlerin kısa vadede terörizmle mücadelede olumlu etkiler yarattığı düşünülse de bu tedbirlerin uzun vadede terör örgütünü çeşitli alanlarda güçlendirebileceği; uzlaşmacı tedbirlerin kısa vadede sonuç üretemeyeceği, ancak uzun dönemde toplumun terör örgütüne karşı tepki vermesine varabilecek olumlu gelişmeleri beraberinde getirebileceği göz önünde bulundurularak, bir yandan terör örgütü üzerinde baskı kuracak zorlayıcı tedbirler uygulanırken diğer yandan uzlaşmacı tedbirlerin alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Paris'te yaşanan terör eylemlerinin ardından Fransa'nın kullandığı zorlayıcı araçların, özgürlük güvenlik dengesini güvenlik lehine değiştirdiği, istihbarattan ceza adalet sistemine değişik alanlarda alınan zorlayıcı tedbirlerin Kasım 2015'de daha şiddetli terör eylemlerini önleyemediği de düşünüldüğünde, uzlaşmacı araçların zorlayıcı yöntemlerle bir bütün halinde ve dengeli kullanımının önemi bir kez daha görülmektedir.

Bu çerçevede, PKK terörünün önleyici tedbirlerle kontrol altına alınmaya başlandığı, yurtiçinde katılımın en aza indirildiğinin belirtildiği günümüzde; önceki dönemlerde alınan uzlaşmacı tedbirlerin geliştirilmesi, başta sosyal medya olmak üzere medya araçlarının etkin bir şekilde kullanılarak terör örgütü propagandasının kırılması ve halkın PKK teröründen uzaklaşmasının sağlanması uygun olabilecektir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı. (2017). Fransa OHAL bilançosunu açıkladı. Erişim tarihi: 10 Nisan 2022. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fransa-ohal-bilancosunu-acikladi/955991.

Bousselet, C. (2016). The balance between security and liberty: The effects of France's counter-terrorism action on individual rights. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aalborg University, Aalborg.

Crelinsten, R.D. ve Schmid, A. P. (1992). Western responses to terrorism: A twenty-five year balance sheet. Terrorism and Political Violence, 4:4, 307-340, doi: 10.1080/09546559208427189.

Dugan, L. ve Chenoweth, E. (2012). Moving beyond deterrence: The effectiveness of raising the expected utility of abstaining from terrorism in Israel. American Sociological Review, Vol. 77, No. 4 (August 2012), s. 597-624.

Özcan, A.B. (2011). Uluslararası güvenlik sorunları ve ABD'nin güvenlik stratejileri. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 22, s.451-470.

Richardson, L. (2006). What terrorists want: Understanding the enemy, containing the threat. United States, Random House.

The New York Times. (2013). Public opinion shifts on security-liberty balance. Erişim tarihi: 10 Nisan 2022. https://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2013/07/10/public-opinion-shifts-on-security-liberty-balance/.

Wolfers, A. (1952). National security as an ambiguous symbol. Political Science Quarterly, Vol. 67, No. 4 (Dec., 1952), pp. 481-502.

Yılmaz, E.A., Can Öziç, H. ve Akbulut, A. (2016). Güvenlik Özgürlük Dengesi Bağlamında Türkiye'deki "İç Güvenlik Paketi" Tartışmaları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Afro-Avrasya Özel Sayısı. (s.133-138).

---

[1] Atıf için: Bural, E. (2022). Özgürlük Güvenlik Dengesi Çerçevesinde Zorlayıcı ve Uzlaştırıcı Terörizmle Mücadele Yöntemleri. Erişim adresi:https://www.teram.org/Icerik/ozgurluk-guvenlik-dengesi-cercevesinde-zorlayici-ve-uzlastirici-terorizmle-mucadele-yontemleri-208

[2] "Loi relatif au renseignement" isimli terörizmle mücadele kapsamında kolluk kuvvetlerine yetki veren istihbarat yasası 19 Mart 2015'te hazırlanmış, 5 Mayıs 2015'de Meclis tarafından onaylanarak kanunlaşmıştır.

Erol Başaran BURAL